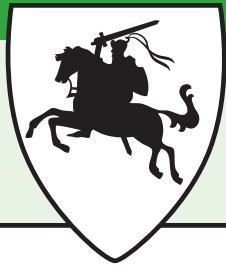

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Tėvynė prasideda nuo palaukių

Būna tokių tarpinių istorijos rate, kai užmiršti kampeliai, apleistos vietovės sulaukia savo laiko ir vėl pakyla. Žinoma, su kitais gyventojais ir kitais pranašais. Tamsus užmaršties laikas dabar yra nusileidęs ant Lietuvos periferijos. Krataisi duobėtai keliais, ir širdis verkia žvelgiant į buvusias gyvybės kupinas vietoves. Daug kur likę tik seneliai. Jaunimas išdūmęs geresnio gyvenimo ieškoti. Kiek reikia laiko, kad kaimai vėl atgimtų? Ar apskritai tai įmanoma, kalbėjomės su Lietuvos savivaldybių asociacijos viceprezidentu, Alytaus r. Punios seniūnu Gintautu Laukaičiu. Anot jo, nereikia būti pesimistais, bet prisiminti, kad be kaimų nebus Lietuvos, vertėtų.

- Retėja gyventojų kaimuose, retės ir seniūnijų. Kaip tai palies ten gyvenančius? - klausėme Gintauto LAUKAIČIO.

- Labai sunku kažką pasakyti, nes seniūnijų steigimas, jų reorganizacija yra savivaldybės tarybos kompetencija. Nemanau, kad kuri nors savivaldybės taryba priimtų sprendimą, kuris pablogintų gyventojų situaciją. Jeigu kas nors bus daroma, bus gerai pasverta ir įsiklausyta. Visoje Lietuvoje žmonių yra labai sumažėję. Tai atsiliepiama mokykloms, bibliotekoms, kultūros įstaigoms. Gal kur ir uždarymos bibliotekos, bet pas mus jos steigiamos. Jeigu kaime nėra kultūros centro, biblioteka lieka pagrindinė vieta, kur vaikai ir suaugę gali ateiti ne tik knygų pasiskolinti. Čia vyksta įvairūs kultūriniai renginiai, šventės. Dar bendruomenė įsitraukia į bendrą veiklą. Nereikia pamiršti, kad bendruomenės kaime - dar vienas svarbus žaidėjas. Daug kur bendruomenės teikia prausimosi, skalbimo paslaugas gyventojams. Gauna toms paslaugoms pinigų per įvairius projektus arba finansuoja savivaldybės. Atrodo, toks menkas dalykas, bet jis labai svarbus. Paaiškėjo, kad kone trečdalis kaimo žmonių neturi sąlygų nusiprausti, civilizuotai išskalbti drabužių. Pamatytumėte, kokią tai turi paklausą. Vienos seniūnijos turi pirtis, kitos įsirengia dušo patalpas. Kol žmogus maudosi, per tą laiką išsiskalbia jo drabužiai. Socialiniai darbuotojai duoda talonus tiems, kam reikia. Tai didelė pagalba. Kaime reikia ir kirpėjo, nes yra tokių, kurie neprisiruošia į miestelį pas kirpėją, gal ir neturi už ką. Kalbama, kad galėtų į mūsų kaimus atvažinėti profesinio rengimo centro moksleiviai. Tokios idėjos sklando, bet kol kas tai tik idėjos.

- Daugumoje kaimų mokyklų nebeliko. Mokiniai vežiojami į mokyklas miestuose, didesnėse gyvenvietėse. Per Lietuvą sklando vaizdai, kaip nepagarbiai buvo pasielgta su uždarytomis mokyklomis. Užtrenkė duris. Kaip kas stovėjo, taip paliko. Paukščius mokame išlydėti, o su mokykla gražiai atsiveikinti - ne.

- Kaip mokykla uždaryta, priklauso nuo žmonių, kurie ten gyvena. Kai kur uždarius mokyklas suteikiamos patalpos bendruome-

nei, kitai veiklai. Dar kitos privatizuojamos. Pats privatizavimo procesas yra lėtas. Žinote, kad biurokratinė mašina sukasi labai lėtai. O dėl uždarymo... Nereikia pamiršti, kad lazda turi du galus. Jeigu mokykloje mokinių lieka mažiau nei mokytojų ir kitų aptarnaujančių, ji labai brangiai atsieina. Nebūtina mokyklas uždaryti, jas galima paversti skyriais, filialais. Nebereikės administracijos, sutaupysime pinigų, bet liks mokytojai ir mokykla.

- Parduotuvių taip pat nėra. Kur senam kaimo žmogui nusipirkti duonos, druskos, būtiniausių dalykų?

- Mažuose kaimeliuose parduotuvės tikrai išnyko. Neatlaikė išvežiojamosios prekybos konkurencijos. Parduotuvės ant ratų veikia oficialiai, prie jų kaimas jau priprato. Seni žmonės kartais skambina seniūnijai ir prašo iškviesti parduotuvę į namus. Tokia parduotuvė vos ne dar vienas mūsų socialinis partneris. Paštas taip pat mūsų socialinis pagalbininkas. Laiškininkai pas žmones lankosi ir, jei tik kas ne taip, nedelsdami skambina seniūnui, seniūnaičiui, patys padeda.

- Paštų kaime taip pat netrukus nebeliks, nebeliks gerųjų laiškanėšių, kurie žmonėms neša ne tik laikraščius ir laiškus, vokų ir ženkliukų, bet kartais net lašelių nuo širdies. Laiškanėšiai per ilgą laiką tapo tokie savi, kad net šuneliai jiems uodegas iš tolo vizgina.

- Vieta tuščia neliks, vietinius laiškanėšius pakeis mobilieji laiškanėšiai. Technologijos žengia į priekį, bet žmonės tai priima su atodūsiu. Suprantu juos. Ne viskas iš ekonominių ir finansinių reikalų plaukia. Vyresniems žmonėms at-

rodo, kad kartu su uždaryta įstaiga jie palaidoja dalelę savęs, kad kažkas iš jų atimama.

- Gyventojai skundžiasi, kad į daugelį atokesnių vietovių nebeužsuka joks autobusas. Kaip jiems pasiekti vaistines, ambulatorijas, bažnyčią?

- Tai irgi problema. Yra gyvenviečių, kur autobusai nebeužsuka, bet, atlikus eksperimentą, paaiškėjo, kad besiskundžiančių daug, o važiuojančių mažai. Ir pas mus buvo viena gyvenvietė, kurios gyventojai tarsi pageidavo, kad važiuotų autobusas, jie galėtų į bažnyčią nu-

► Mes linę į viską žvelgti pesimistiškai ir aimanuoti. Pagalvokime, kas buvo ir kas yra dabar

važiuoti. Pro šalį važiuojantis autobusas pradėjo į tą gyvenvietę užsukti. Pirmą kartą trys keleiviai į stotelę atėjo, antrą - vienas, o pas-kui - niekas. Jeigu kur gyventojams reikia nuvažiuoti, dažniausiai padeda bendruomenės. Daugelis bendruomenių rašė projektus teikti asmeninio asistento paslaugą. Kam reikia nuvažiuoti į polikliniką, registruojasi bendruomenėje, ir automobilis atvažiuoja į kiemą. Kai kuriems, tarkime, neįgaliesiems, paslaugos nekainuoja, išlaidos padengiamos iš projektinių fondų. Kitai susimoka simbolinę kainą. Viskas priklauso nuo bendruomenių aktyvumo, kaip joms pavyksta su-

rasti paramos teikėjus. Žinoma, bendruomenė bendruomenei nelygu. Vienos projektus rašo, padeda neįgaliesiems, seneliams, šeimoms, rengia šventes, bet būna ir tokių, kurios numoja ranka. Mūsų seniūnijoje yra penkios bendruomenės, ir visos yra didelis ramstis seniūnijai, tvirtas mūsų socialinis partneris.

- Nenoriu įžeisti kartodama įgrisusią frazę, esą kaimas prisigėręs, bet įklampusių į tą balą ir nebepajėgiančių iš jos išklampoti, manau, yra ne vienas. Kaip jiems padedate?

- Rajono savivaldybė turi alkoholio prevencijos programą ir daugeliui žmonių jau yra padėjusi. Mūsų seniūnijoje yra žmonių, kurie jau kelerius metus nebevartoja alkoholio. Džiaugiasi, kad prašvitus akims ir darbo, ir pinigų atsirado. Nesakyčiau, kad ta problema išskirtinai kaimo. Pragyvenančių iš socialinių pašalpų laikai tolsta. Palyginti, kiek anksčiau pašalpininkų buvo, dabar gal trečdalis likę. Dauguma jų įsidarbina. Dabar pas mus nedirba tik tie, kurie nenori arba jau negali dirbti. Kai kas pastebi, kad tie, kurie turi atidirbti už socialines pašalpas, ne dirba, o prasistumdami pasiūsti darbuotis kur nors viešose vietose. Pas mus to nebėra. Siunčiame juos padėti mūsų gyventojams, kurie patys nebeįstengia. Kartais reikia nušienauti kiemą seneliui, padėti susitvarkyti namuose neįgaliajam, vienišam, tvarkyti apleistus kapus. Visi jie dirba savam krašte ir padeda saviems.

Į mūsų miestelį atvažiuoja dirbti iš miesto, iš kitų rajonų, seniūnijų. Punioje daug žmonių, ūkių. Vien tik Algimanto Žemaičio gėlininkystės ūkiui kiek darbininkų reikia. Čia dirbančių puniškių, sakyčiau, ma-

žuma. Darbininkai suvažiuoja iš Alytaus, aplinkinių rajonų. Punioje veikia kelios uždaros akcinės bendrovės, lentpjūvė. Kur dar ūkininkai. Mes esame priemiestinis ūkis, tad kai kurie važiuoja dirbti į miestą. Yra grįžtančių į tėviškes kaime ir važinėjančių dirbti į miestą arba čia nusipirkusių namus ir taip pat dirbančių mieste. Kaimo, jei jis gerai tvarkomas, patogus susisiekti, tikrai daugelis nebesibaido. Iš užsienio grįžusių nedaug, bet svars-tančių sugrįžti atsiranda. Anksčiau grįždavo tie, kuriems nepasisėkė, nepritapo, o dabar girdisi ir sėkmės istorijų. Pastebiu, kad dalį jaunimo išveda ne pinigai, o noras būti laisvam, nepriklausomam.

- Kokia didžiausia kaimo problema?

- Kaimas nėra paliktas likimo valiai. Jis gyvena savo gyvenimą. Nemažai žmonių yra pasinaudoję asbestinių stogų keitimo programa. Litais ta parama buvo svari. Nemažo namo stogui su visomis medinėmis konstrukcijomis pakeisti užtekdavo 16-20 tūkst. litų. Galėjai gauti 50 proc., iki 10 tūkst. litų, paramos. Buvo svari pagalba. Įvedus eurą, stogo be 20 tūkst. eurų nesvajok perkloti, o parama sutirpo iki 2 tūkst. eurų. Liko tik dešimta dalis buvusios. Prie tos saujelės - kalnai popierizmo, kelios eilės tikrintojų. Kiek dar kvailų saugiklių prikurta.

- Liūdna. Teks paprastam žmogui amželi pabaigti po apkerpėjusiu šiferiniu stogu...

- Mes linę į viską žvelgti pesimistiškai ir aimanuoti. Pagalvokime, kas buvo prieš keletą metų ir kas yra dabar. Pragyvenimo lygis tikrai aukštesnis. Bet, sutikime, socialinė atskirtis akivaizdi. Visa parama klievo dideliems ūkiams, o tiems, kurie arė kledarais, - trupiniai. Jei būtų lygybė, dauguma stogų kaimuose šviestų. Klausėte, kokia ateitis kaimo laukia? Tikiu, kaimas liks gyvybingas ir gražus, jeigu jame bus saugu ir patogiu. Jei žmonės galės užsidirbti ir išdidžiai gyventi. Gyventojai kartu su bendruomenėmis, savivaldybėmis turi daryti įtaką Vyriausybei ir Seimui, kad įstatymai būtų palankūs. Kai kuriuos Vyriausybės politikos dalykus dabar sunkiai gali suvokti. Sako, tokios esančios Europos Sąjungos direktyvos, o iš tikrųjų apsidraudžia daugiau, negu tose direktyvose nurodyta.

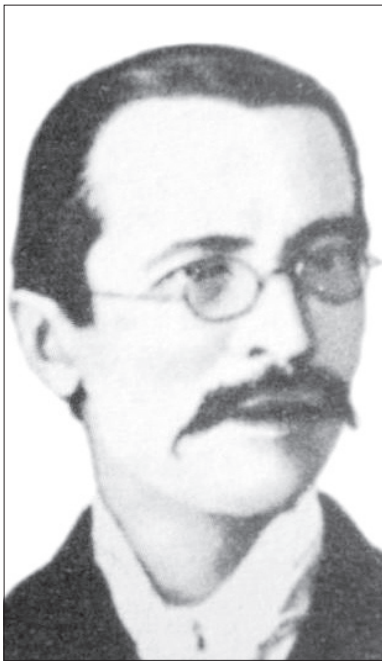
- Ar pastebėjote, pieno produktai parduotuvėse labai brango. Gal iš to bent karvučių augintojai kiek prakus?

- Aš pats gyvenu ūkiškai ir galiu pasakyti, kad mums pieno supirkimo kainos nepadidėjo. Smulkiems ūkeliams, kuriuose šeima pati visus darbus nudirba, pieno supirkimo kaina - apie 20 centų už kilogramą. Yra buvę ir perpus mažiau. Didelių pieno fermų kainos kitokios, bet ir jos nepakilo tiek, kad sviesto kaina pakiltų dvigubai. Pasinaudojus progą juk visai galima padaryti. Kaip suvaldyti maisto kainų augimą, turėtų spręsti Vyriausybė.

Įžymusis švietėjas Juozas Adomaitis-Šernas

Juozas Adomaitis, knygnešys, publicistas, leidėjas, gimė 1859 m. rugpjūčio 7 d. Šmuliškės vienkiemyje, Lukšių valsčiuje, Šakių apskrityje. Mokslo žinių lietuviškoje sklaidoje nėra jam lygių... XIX a. pabaigoje tautos švietimo svarbą jis iškėlė su didžiule pilietine ir patriotine aistra ragindamas: „Šviesos! Daugiau šviesos!“

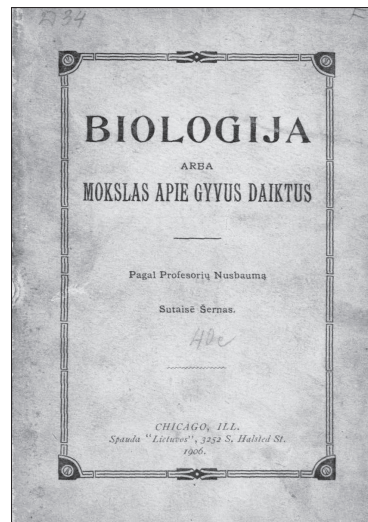
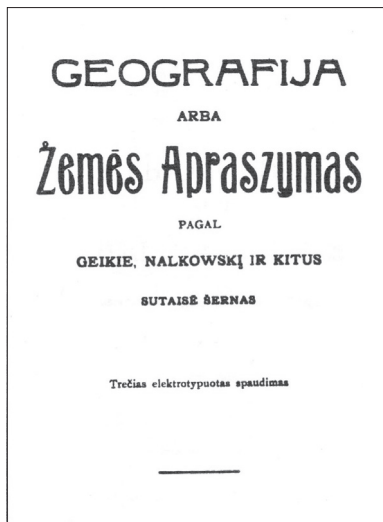

▶ J.Adomaičio-Šerno darbai turėjo ne tik šviečiamąją reikšmę, bet ir mokslinę vertę

Dar 1885-1887 m., niūrioje spaudos draudimo gadynėje, J.Adomaitis paskelbė seriją straipsnių, pavadintų „Ko mums reikia“ ir „Tėvyniški balsai“, juose brėždamas lietuvių tautinio atgimimo programos metmenis. Straipsniai buvo išspausdinti J.Šliūpo Amerikoje leistame laikraštyje „Lietuviškasis balsas“. Švietimo būtinybę autorius įrodinėjo taip: „Šviesa ir mokslas tai dovanos Dievo, kuriomis žmonės skiriasi nuo žvėrių... šviesa tai galybė ir tvirtybė didžiausia tarp žmonių, taip ir pilningų tautų. Be šviesos nėra gyvenimo; tautos ir valstijos stovi tvirtai ir laikosi savivaldiškai per šviesą, per mokslą ir išmintį savo sąnarių; su šviesa užgimė ir auga meilė tautystės ir tėvynės; šviesa rodo kelius, kokiais reikia vaikščioti, kokių reikia lenkties...“ Kreipdamasis į kaimo žmones, J.Adomaitis rašė: „Girtinu daiktu yra užlaikymas senovės papročių, būdo prosenių, bet peiktina, jei kas atsisako nuo gero ir naudos, kokius duoda mokslas tikrai dėl to, kad proseniai mokslo to nepažino.“

Verta nors trumpai priminti šio labai iškilus kultūros veikėjo, tačiau nūnai visuomenėje gerokai primiršto, gyvenimo kelią. Mokėsi J.Adomaitis Marijampolės gimnazijoje; tėvui mirus ūkininkavo. Siekdamas mokslo, 1882 m. išvy-

ko į Varšuvą studijuoti, užsidirbdamas lėšų tarnyba valdiškose įstaigose. Nuo 1885 m. bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje ir lenkiškame laikraštyje „Kraj“, informuodamas apie lietuvių tautinį ir kultūrinį sąjūdį. Savo korespondencijas pasirašinėdavo Budrio slapyvardžiu. Varšuvoje J.Adomaitis susipažino su Vincu Kudirka ir Jonu Gaidžiu-Gaidamavičiumi, sutarė tautinio atgimimo idėjas skleisti, kartu leisdami žurnalą „Varpas“. Nuo 1890 m. J.Adomaitis gyveno Ragainėje, visiškai atsidėjęs lietuviškos spaudos leidybai. Tačiau ilgai likti „Varpas“ redaktoriumi negalėjo dėl Prūsijos policijos persekiojimo. Trejetą metų ramiai pagyvenęs Brėmene, 1895 m. emigravo į JAV. Ten net 23 metus redagavo Čikagoje leistą savitiraštį „Lietuva“. Programiniame vedamajame straipsnyje naujasis redaktorius brėžė tokius spaudos tikslus: „...mes turime

rūpintis naikinti tarp mūsų žmonių tamsybę, kurioje jie paskendę ir per tai duodasi kitiems, išmincingesniems save skriausti, turime rūpintis apie atitolinimą visų priešiškių mūsų pasikėlimui aplinkybių, kokios jau kitų nestabdo; turime platinti tautišką supratimą,

sitikimus bėgančio žmonių ir tautų gyvenimo, bet pagal mūsų nuomonę, reikia ir talpinti pamokinančius straipsnius iš visokių dalių mokslo, idant tuom sumažinti tarp mūsų žmonių tamsybę ir suartinti juos su kitais, jau nuo seniai mūsiškius pralenkusiais. Tik

▶ Su šviesa užgimė ir auga meilė tautystės ir tėvynės; šviesa rodo kelius, kokiais reikia vaikščioti, kokių reikia lenkties...

Juozas ADOMAITIS-ŠERNAS

mą, kuris pas mus dar neaiškiai išsikerojęs...“ O mokslo žinias klaida, jo nuomone, turinti atlikti tokią misiją: „Idant užganėdinti mūsų tautiškų reikalus, neužtenka vien tik pranešti laikraščio skaitytojams apie naujausius at-

apšviestas žmogus aiškiai supranta savo padėjimą ir lengviau ataranda takus, kaip nuo vargo apisaugoti, tamsūną gi visi įstengia nuskriausti.“

Dirbdamas atsakingą ir labai nelengvą redaktoriaus darbą,

J.Adomaitis periodikoje dar išspausdino apie 2000 publicistinių straipsnių, taip pat pagal kitų tautų autorių veikalus parengė kelio-likla mokslo populiarinimo knygų. Svarbesnės jų: „Biologija, arba mokslas apie gyvus daiktus“, 1901 m.; „Etnologija, arba mokslas apie žemės tautas“, 1903 m.; „Geografija, arba žemės aprašymas“, 1906 m.; „Rašto istorija“, 1906 m. Visos šios knygos išleistos pačioje XX a. pradžioje, kai dar nebuvo oficialios lietuviškos spaudos, nė mokyklų. J.Adomaičio veikalai sudarė savotišką populiarų sisteminių savivietos bibliotekėlę. Uolusis rašto darbininkas paskelbė taip pat straipsnių, skirtų lietuvių literatūros ir kalbos problemoms. Amerikoje parengtas publikacijas pasirašydavo Šerno slapyvardžiu, lietuvių bendruomenė jį ir vadindavo meiliai - Dėde Šernu. Atsidavęs lietuvių, principingai nesimokė anglų kalbos. Bendravo tik su lietuviškąja diaspora, savo šeimos nesukūrė.

Būtina pasakyti, kad J.Adomaičio-Šerno darbai turėjo ne tik šviečiamąją reikšmę, bet ir mokslinę vertę. Pavyzdžiui, jis pirmasis iš lietuvių periodizavo žmogaus psichikos raidą, jos neužbaigdamas vadinamuoju progresyviu ciklu, t.y. jaunyste, bet pasekė tolesnę dinamiką iki žilos senatvės. Įdomios jo pedagoginės pažiūros. Veikale „Etnologija, arba mokslas apie žemės tautas“ paskelbta plati auklėjimo istorijos apybraiža. Kritikuodamas senąją mokyklą, J.Adomaitis-Šernas nurodė naujesnius mokymo metodus, pagrįstus vaiko psichologija, siūlė iš esmės pertvarkyti pradinę mokyklą. Apskritai moderni mokykla, jo nuomone, „turėtų parengti stiprius fiziškai, išsimokslinčius ir išauklėtus, tvirtų įsitikinimų, atkaklaus būdo, energingus, visapusiškai protiškai išlavintus žmones“. Nepailstantis kultūros darbininkas mirė 1922 m. rugpjūčio 5 d. Čikagoje, ten ir palaidotas. Deja, jo atminimas tėvynėje nėra tinkamai įamžintas.

Prof. Libertas KLIMKA

2017 12 02 | 18:00
Šv. Kotrynos bažnyčioje
Vilniaus g. 30, Vilnius

ANDRIUS KANIAVA
DAR NE LAIKAS ŽIEMOT
Autorinių dainų koncertas

Dalyvauja:
NERIJUS BAKULA - akordeonas
ALEX TEN - gitara, mandolina, bandža
SIGITAS MICKIS - klavišiniai

Svečiuose -
GIEDRĖ KILČIAUSKIENĖ

Bilietus platina
TIKETA
20% nuolaida
Daugiau informacijos - www.bardai.lt

Organizatorius
BARDAI LT
Generalinis rėmėjas
Mercedes-Benz
Spaustuvė
VSRG
Informuoja
REPUBLIKA
Draugai
GME